

СПРАВА № 85

(Рішення від 22 серпня 2013 року)

1. Предметом спору, що виник між сторонами, є розірвання кредитного договору, повернення суми наданого кредиту та сплата відсотків за користування кредитом.

2. Кредитний договір містить суперечливі положення щодо матеріального права, яке повинно застосовуватися до нього. Разом з тим, у ході арбітражного розгляду і позивач, і відповідач у своїх письмових заявах і поясненнях посилалися на положення українського законодавства. Крім того, представники сторін в засіданні Арбітражного суду домовилися про застосовування до розгляду даного спору матеріального права України.

3. Заперечуючи проти позову, відповідач стверджував, що укладені сторонами 10 липня 2008 р. кредитний договір і договір поставки слід вважати удаваними правочинами, спрямованими на приховування договору про спільну діяльність. Аналіз положень зазначених договорів свідчить про те, що ці договори пов'язані між собою джерелом фінансування для вирощування насіння – кредитні кошти. Однак, Арбітражний суд визнав, що цього недостатньо для того, щоб вважати ці договори удаваними і спрямованими на приховування договору про спільну діяльність. З цих договорів вбачається, що в них відсутні умови, які притаманні договору про спільну діяльність. Зокрема, в них відсутні умови про предмет і мету договору про спільну діяльність, взаємні права та обов'язки учасників сумісної діяльності, розмір та порядок внесення внесків у спільну діяльність, порядок та умови ведення спільних справ, а також умови про покриття витрат і збитків сторін тощо. Крім того, кредитний договір містить у собі безумовний, незалежний від отриманого відповідачем врожаю та прибутку, обов'язок позичальника (відповідача) повернути отриману суму кредиту. Таким чином, з аналізу положень зазначених договорів не вбачається, що позивач вносив суму кредиту у спільну діяльність і брав на себе ризики неотримання відповідачем врожаю.

4. Відповідач заявив про пропуск строку позовної давності, у зв'язку з цим просив відмовити у задоволенні позовних вимог. Розглянувши цю заяву відповідача, Арбітражний суд взяв до уваги, зокрема те, що відповідно до частини 1 статті 264 Цивільного кодексу України перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею боргу або іншого обов'язку. Як вбачається з судової

практики господарських судів України щодо застосування зазначених положень, зокрема пункту 23 Інформаційного листа Вищого господарського суду України від 7 квітня 2008 р. №01-8/2П, діями, що свідчать про визнання боргу, можуть бути будь-які дії боржника, які свідчать, що боржник визнав себе зобов'язаною особою по відношенню до кредитора. Зокрема до дій, які свідчать про визнання боргу, можуть відноситися: повне або часткове визнання претензії, часткове погашення самим боржником чи за його згодою іншою особою основного боргу і (або) неустойки, сплата процентів по основному боргу; прохання про відстрочку виконання. Відповідно до пункту 4.4.1. постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів» №10 від 29 травня 2013 р. до дій, що свідчать про визнання боргу або іншого обов'язку, можуть, з урахуванням конкретних обставин справи, належати, зокрема письмове прохання відстрочити сплату боргу та письмове звернення боржника до кредитора щодо гарантування сплати суми боргу тощо. При цьому, вчинення боржником дій з виконання зобов'язання вважається таким, що перериває перебіг позовної давності за умови, якщо такі дії здійснено уповноваженою на це особою, яка представляє боржника у відносинах з кредитором.

Враховуючи, що в матеріалах справи є листи, підписані керівником відповідача, про визнання ним заборгованості за кредитним договором, Арбітражний суд вважає, що перебіг позовної давності щодо визнаної відповідачем суми неповернутого ним кредиту і нарахованих на нього відсотків був перерваний, а тому щодо цих вимог позовна давність на момент пред'явлення позивачем позову не сплинула.

*

*

*

МКАС при ТПП України у складі колегії арбітрів, яка надалі іменується Арбітражний суд, розглянув у засіданні справу за позовом італійської компанії (позивач) до українського фермерського господарства (відповідач) про розірвання кредитного договору та стягнення 140 000 євро суми кредиту і 13 474,52 євро відсотків річних.

Правовою підставою розгляду спору у МКАС при ТПП України є арбітражне застереження, що міститься у кредитному договорі від 10 липня 2008 р., згідно з яким невирішені сторонами шляхом переговорів суперечки або розбіжності щодо тлумачення, невиконання та/

або неналежного виконання за даним договором підлягають розгляду в МКАС при ТПП України з застосуванням права Італії. З усіх питань, не врегульованих даним договором, сторони керуються чинним законодавством України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

15 січня 2013 р. позивач звернувся до МКАС при ТПП України з позовною заявою.

Позовні вимоги ґрунтуються на кредитному договорі від 10 липня 2008 р., відповідно до якого кредитор (позивач) зобов'язався у строк з 21 липня 2008 р. по 1 травня 2009 р. надати позичальнику (відповідачеві) траншами кошти у загальній сумі 856 000 євро для поповнення обігових коштів, а позичальник зобов'язався повернути отримані кошти траншами, але не пізніше 1 листопада 2009 р. та сплатити відсотки за користування кредитом, які складають 3% річних на суму кредиту, і виконати всі умови кредитування, передбачені даним договором.

У позовній заяві позивач послався на те, що на виконання положень кредитного договору він 12 серпня 2008 р. перерахував відповідачеві транш у сумі 140 000 євро.

Оскільки відповідач отримав ним суму кредиту не повернув, позивач 9 липня 2009 р. направив відповідачеві претензію з вимогою повернути суму кредиту та сплатити відсотки.

У листі від 13 серпня 2009 р., адресованому відповідачеві, позивач, посилаючись на неналежне виконання відповідачем своїх договірних зобов'язань, просив розірвати кредитний договір, оскільки сторони неспроможні виконати договірні зобов'язання у зв'язку з істотними змінами обставин: «погіршення світової економіки та некредитоспроможність банківських установ», а також повернути 140 000 євро – суму перерахованих кредитних коштів і сплатити 4 200 євро річних за користування кредитом.

Відповідач письмового погодження щодо розірвання кредитного договору не надіслав, натомість листом від 15 січня 2010 р. повідомив про те, що має конкретний план і наміри домовитися про заходи і строки погашення кредиту згідно з кредитним договором від 10 липня 2008 року.

5 лютого 2010 р. позивач направив на адресу відповідача лист, в якому просив до 9 лютого 2010 р. надати пропозиції щодо строків, обсягів і періодичності повернення зазначеної суми.

У листі від 16 лютого 2010 р. відповідач зазначив, що ним було зібрано насіння лише на 123 321 гривню. Оскільки цієї суми не вистачає для погашення кредиту, він запропонував вкласти її у вирощування соняшника і запевнив, що після збирання врожаю соняшника (а саме наприкінці жовтня 2010 р.) всі кошти будуть повернуті позивачеві згідно з кредитним договором, але для цього необхідно укласти додаткову угоду.

Таку угоду сторони не уклали, оскільки, зі слів позивача, він зневівся у співпраці з відповідачем.

У позовній заяві позивач також зазначив, що 10 липня 2008 р., крім кредитного договору, сторони також уклали договір поставки, відповідно до якого відповідач (постачальник за договором поставки) зобов'язався виростити, поставити та гарантувати позивачеві (покупцю за договором поставки) продукцію (насіння), вирощену на площі 1 500 гектарів у кількості чотирьох тисяч тон, а покупець – прийняти та оплатити її. Позивач пояснив, що фактично між сторонами було укладено названі правочини з метою вирощування насіння на основі грошових коштів, залучених за кредитним договором. Основною ж господарською метою позивача у взаємовідносинах з відповідачем було подальше отримання врожаю насіння. Додатковим свідченням цього є умови договору поставки від 10 липня 2008 р., відповідно до якого, у випадку, якщо продавець отримає врожай насіння більший за чотири тисячі тон, покупець має переважне право на його покупку, якщо продавець забажає продати надлишкову продукцію.

У позовній заяві позивач також послався на те, що в період з 30 вересня 2008 р. по 27 липня 2009 р. його представники здійснювали виїзди на поля, під час яких виявили недбалість в управлінні з боку відповідача. Ці факти, а також ненадання відповідачем інформації щодо залишків матеріалів на складі, мали ключове значення для вирішення питання щодо подальшого фінансування за кредитним договором. Тому, відповідно до статті 1056 Цивільного кодексу України, позивач надав позичальникові лише частину кредиту в сумі 140 000 євро.

Враховуючи, що на дату подання позову відповідач не повернув кредит в сумі 140 000 євро, позивач у позовній заяві просив стягнути з відповідача зазначену суму кредиту, 13 474,52 євро річних, нарахованих за період з 1 листопада 2009 р. по 15 січня 2013 р., та розірвати кредитний договір від 10 липня 2008 р. на підставі частини 2 статті 651 Цивільного кодексу України, оскільки фактичні обставини справи, на його думку, свідчать про порушення відповідачем істотних умов кредитного

договору, а саме умов щодо своєчасного повернення тіла кредиту та відсотків за користування ним.

Справу прийнято до провадження МКАС при ТПП України 17 січня 2013 року.

23 травня 2013 р. МКАС при ТПП України отримав відзив на позов, в якому відповідач зазначав, що позовні вимоги ним у повному обсязі не визнаються та не можуть бути задоволені в зв'язку з їх незаконністю та необґрунтованістю. На думку відповідача, позивачем не доведено наявності обставин, на які він посилається як на підставу своїх вимог, твердження позивача не відповідають дійсності. На підтвердження такої позиції відповідач зазначив, що:

- укладені сторонами кредитний договір і договір поставки слід визнати удаваними правочинами, спрямованими на приховування договору про спільну діяльність. Відповідач вважає, що між сторонами фактично існувала спільна діяльність, яку визнав сам позивач у позовній заяві. Отже, до правовідносин сторін повинні застосовуватися правила, що регулюють договір про спільну діяльність;

- посилення позивача на виявлені недбалості в управлінні засіяними полями – сумнівні, оскільки в позовній заяві не вказано, про які саме недбалості йдеться;

- відповідач на вирощування насіння в 2008–2009 роках витратив не тільки кредитні кошти, а й власні кошти у сумі 225 246 гривень;

- відповідач через неналежне виконання позивачем умов кредитного договору (а саме перерахування лише частини кредитних коштів, у результаті чого кількість засіяного насіння була меншою, ніж планувалося) не лише не отримав кошти на повернення кредиту, а й зазнав збитків, оскільки особисто дофінансував частину необхідних заходів;

- в силу того, що сумніви щодо збирання доброї врожаю насіння виникли аж у 2009 р. (коли позивач уже мав перерахувати всю суму кредиту), у позивача відсутні підстави обґрунтовувати свою односторонню відмову від виконання кредитного договору неналежним виконанням відповідачем договору поставки;

- в зв'язку з тим, що позивач не надав відповідачеві всієї суми кредиту, в нього відсутні правові підстави для розірвання цього договору та стягнення сплаченої суми кредитних коштів до надання повної суми кредиту;

- враховуючи відмову позивача надати в повному обсязі фінансування для вирощування насіння, відповідач не тільки не отримав

запланованого прибутку, а й зазнав збитків. А тому грошові кошти в сумі 153 474,52 євро є збитками позивача, отриманими внаслідок такої спільної діяльності;

– до розподілу збитків за договором про спільну діяльність слід застосовувати позовну давність і відмовити у позові;

– станом на день подання позовної заяви, кредитний договір не припинив свою дію, а тому у позивача залишається зобов'язання надати кредитні кошти в повному обсязі, тобто перерахувати відповідачеві ще 716 000 євро;

– за неналежне виконання своїх зобов'язань позивач згідно з умовами кредитного договору зобов'язаний сплатити 655 140 євро неустойки, про що відповідачем буде заявлена в разі необхідності претензія та позовна заява.

21 червня 2013 р. МКАС при ТПП України отримав додаткові письмові пояснення відповідача, в яких він зазначив, що позивач звернувся до арбітражу з пропуском строку позовної давності, а тому в задоволенні йому позовних вимог повинно бути відмовлено. Крім того, він послався на статтю 235 Цивільного кодексу України та пункт 25 постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. №9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними», відповідно до яких у випадку, якщо суд під час розгляду справи встановить, що правочин вчинено з метою приховати інший правочин, який сторони насправді вчинили, відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили. Тому відповідач вважає, що при розгляді цієї справи Арбітражний суд повинен визнати зазначені правочини удаваними та застосувати законодавство, що регулює спільну діяльність і строки позовної давності до розподілу збитків.

Після формування складу Арбітражного суду і підготовки справи до розгляду, її усне слухання призначено на 22 серпня 2013 року.

26 липня 2013 р. в МКАС при ТПП України від позивача надійшов коментар на відзив, в якому зазначалося наступне:

– доводи відповідача щодо удаваності кредитного договору не повинні братися судом до уваги, оскільки вони є безпідставними з огляду на наявність у договорі всіх істотних умов, передбачених законодавством для такого роду правочинів, а також з огляду на те, що відповідач не вказує, яку користь отримано сторонами за результатами вчинення такого правочину;

– зауваження відповідача щодо застосування строків позовної давності до розподілу збитків за договором про спільну діяльність є безпідставними, оскільки, по-перше, такий спір має розглядатися в господарському суді (так як договір поставки не містить арбітражного застереження), по-друге, це питання не є предметом даного спору;

– позивач надав лише частину кредиту, оскільки за погодженням між сторонами площа посіву насіння була зменшена з 1 500 до 291 гектара;

– позов заявлено в межах строку позовної давності, оскільки в даній ситуації мало місце переривання цього строку діями боржника про визнання боргу, а саме повідомленням відповідача про те, що він «має конкретний план та наміри домовитися про заходи і строки погашення кредиту згідно з договором від 10 липня 2008 р. на суму 140 000 євро» (лист від 15 січня 2010 року).

20 серпня 2013 р. в МКАС при ТПП України надійшли додаткові письмові пояснення відповідача, в яких він заперечив наявність домовленості між ним і позивачем щодо неотримання решти кредитних коштів і зазначив, що посилання позивача на визнання відповідачем зобов'язання щодо повернення наданих кредитних коштів у сумі 140 000 євро як таким, що «...не зовсім відповідає дійсності». У зв'язку з цим, відповідач вважає, що для задоволення позовної заяви немає законних підстав.

У засіданні Арбітражного суду представник позивача підтримав заявлені позовні вимоги, представники відповідача проти задоволення позову заперечували.

МОТИВИ, НА ЯКИХ ГРУНТУЄТЬСЯ РІШЕННЯ

1. Правовою підставою розгляду спору в МКАС при ТПП України є арбітражне застереження, що міститься в кредитному договорі від 10 липня 2008 року. Сторони не оспорювали компетенцію МКАС при ТПП України на розгляд цього спору.

2. Розглядаючи питання про право, яке підлягає застосуванню до відносин сторін за кредитним договором від 10 липня 2008 р., Арбітражний суд звернув увагу на те, що сторони в кредитному договорі передбачили, що:

«9.3. Правом, яке застосовується до даного договору, є право Італії.

9.4. Даний договір може бути змінений, розірваний або визнаний недійсним на підставах, передбачених законами України, або за згодою сторін, що підтверджується додатковою угодою.

9.5. З усіх питань, неврегульованих даним договором, сторони керуються чинним законодавством України».

Таким чином, кредитний договір містить суперечливі положення щодо матеріального права, яке повинно застосовуватися до нього. Разом з тим, у ході арбітражного розгляду і позивач, і відповідач у своїх письмових заявах і поясненнях посилалися на положення українського законодавства. Крім того, в арбітражному засіданні до початку розгляду справи по суті представники сторін домовилися про застосування до розгляду даного спору матеріального права України.

Зважаючи на це, Арбітражний суд розглянув справу з застосуванням матеріального права України.

3. В арбітражному застереженні сторони не визначили мову арбітражного розгляду.

Відповідно до частини 2 статті 11 Регламенту МКАС при ТПП України, якщо сторони не домовилися про мову арбітражного розгляду, Арбітражний суд визначає мову або мови, які повинні використовуватися при розгляді справи.

Арбітражний суд вважає мовою арбітражного розгляду українську мову, оскільки:

- відповідно до частини 1 статті 11 Регламенту МКАС при ТПП України арбітражний розгляд проводиться українською або російською мовою;

- укладений сторонами кредитний договір від 10 липня 2008 р. викладений українською та англійською мовами;

- позовна заява, відзив на позов, а також інші документи, які надавалися сторонами в ході арбітражного розгляду, також викладені українською мовою.

4. Предметом спору, що виник між сторонами, є розірвання кредитного договору від 10 липня 2008 р., повернення наданого кредиту у сумі 140 000 євро та сплата відсотків за користування кредитом.

5. Згідно з кредитним договором кредитор (позивач) зобов'язався у строк з 21 липня 2008 р. по 1 травня 2009 р. надати позичальнику (відповідачеві) траншами кошти у загальній сумі 856 000 євро для поповнення обігових коштів на термін і на умовах, обумовлених договором, а позичальник зобов'язався повернути отримані кошти траншами, але не пізніше 1 листопада 2009 р. та сплатити відсотки за користування кредитом, які складають 3% річних на суму кредиту, і виконати всі умови кредитування, передбачені даним договором.

Таким чином, укладений між сторонами кредитний договір містить усі істотні умови кредитного договору: предмет, суму, строк повернення, розмір процентів.

Кредитним договором передбачено, що він набирає чинності з моменту його реєстрації в Управлінні Національного банку України у м. Києві. Як вбачається з наданої позивачем копії реєстраційного свідоцтва Головного управління Національного банку України по м. Києву і Київській області від 17 липня 2008 р., кредитний договір від 10 липня 2008 р. був зареєстрований 17 липня 2008 р. і відповідно набрав чинності з цієї ж дати.

З договору не вбачається, що він є нікчемним. Жодна з сторін не надала Арбітражному суду доказів того, що зазначений договір у судовому порядку визнаний недійсним.

6. Обидві сторони в ході арбітражного розгляду посилалися на договір поставки від 10 липня 2008 р., який не містить арбітражного застереження щодо передачі спорів на розгляд до МКАС при ТПП України.

Як пояснив позивач, з чим повністю погодився і відповідач, цей договір повинен розглядатися Арбітражним судом лише як доказ, що пояснює певні фактичні обставини справи.

Згідно з договором поставки від 10 липня 2008 р. відповідач (постачальник) зобов'язався виростити на площі 1 500 гектарів і поставити позивачу (покупцю за цим договором) не пізніше 30 вересня 2009 р. насіння в кількості 4 000 тон врожаю 2009 р. на загальну суму 856 000 євро, а покупець зобов'язався прийняти насіння й оплатити його вартість. Умовами договору передбачено, що:

а) насіння буде вирощене за кошти, отримані за кредитним договором від 10 липня 2008 р.;

б) беручи до уваги кредитний договір від 10 липня 2008 р., оплата за поставлене насіння ріпаку повинна бути здійснена не пізніше 10 листопада 2009 року.

Відповідач стверджував, що укладені сторонами 10 липня 2008 р. кредитний договір і договір поставки слід вважати удаваними правочинами, спрямованими на приховування договору про спільну діяльність. Аналіз положень зазначених договорів свідчить про те, що ці договори пов'язані між собою джерелом фінансування для вирощування насіння – кредитні кошти. Однак, цього недостатньо для того, щоб вважати ці договори удаваними і спрямованими на приховування договору про спільну діяльність.

Відповідно до частини 1 статті 1130 Цивільного кодексу України за договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону. Згідно з частиною другою статті 1131 Цивільного кодексу України умови договору про спільну діяльність, у тому числі координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їх участь у результаті спільних дій та інші умови, визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

З укладених сторонами договорів вбачається, що в них відсутні умови, які притаманні договору про спільну діяльність. Зокрема, в цих договорах відсутні умови про предмет і мету договору про спільну діяльність, взаємні права та обов'язки учасників сумісної діяльності, розмір та порядок внесення внесків у спільну діяльність, порядок та умови ведення спільних справ, а також умови про покриття витрат і збитків сторін тощо.

Крім того, кредитний договір містить у собі безумовний, незалежний від отриманого відповідачем врожаю та прибутку, обов'язок позичальника (відповідача) повернути отриману суму кредиту. Таким чином, з аналізу положень зазначених договорів не вбачається, що позивач вносив суму кредиту у спільну діяльність і брав на себе ризики неотримання відповідачем врожаю.

Відповідно до положень статті 627 Цивільного кодексу України сторони вільні в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Оскільки сторони обрали саме таку конструкцію своїх правовідносин, і в договорі поставки відсутнє арбітражне застереження, а тому відсутня і компетенція Арбітражного суду на розгляд правовідносин, що виникли з договору поставки, у Арбітражного суду відсутні правові підстави для визнання цих правочинів удаваними та такими, що укладені з метою приховування спільної діяльності, а тому й відсутні підстави для застосування положень статті 235 Цивільного кодексу України та пункту 25 постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. №9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» щодо удаваного правочину, на який посилається відповідач.

7. Розглядаючи позовну вимогу про стягнення з відповідача суми наданого кредиту – 140 000 євро, Арбітражний суд врахував таке.

Факт отримання відповідачем 140 000 євро кредитних коштів підтверджений матеріалами справи та визнаний відповідачем.

Відповідно до умов кредитного договору відповідач зобов'язався повернути кредитору (позивачеві) суму отриманого кредиту не пізніше 1 листопада 2009 р., однак цього не виконав.

Згідно з статтею 1054 Цивільного кодексу України за кредитним договором кредитодавець зобов'язується надати кредит позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит і сплатити проценти.

Отже, в силу положень кредитного договору і зазначених положень Цивільного кодексу України відповідач, отримавши від позивача 140 000 євро кредитних коштів, був зобов'язаний повернути їх у строк, встановлений в кредитному договорі. В порушення свого обов'язку відповідач на день розгляду спору суму кредиту не повернув.

Позиція відповідача, висловлена ним у відзиві на позовну заяву, відповідно до якої в даному випадку має місце зустрічне виконання зобов'язання, передбачене статтею 538 Цивільного кодексу України (тобто повернення тіла кредиту відповідачем обумовлене отриманням його в повному обсязі від кредитора), Арбітражним судом не береться до уваги, виходячи з наступного.

Дійсно, згідно з кредитним договором і додатком до нього кредит мав бути наданий у сумі 856 000 євро. З матеріалів справи вбачається, що кредит був виданий позивачем з порушенням встановленого в кредитному договорі строку та у меншому розмірі, ніж це передбачено договором. Однак, з умов кредитного договору не випливає, що виконання відповідачем свого обов'язку з повернення отриманої суми кредиту обумовлене виконанням іншою стороною (позивачем) свого обов'язку з надання усієї суми кредиту. Крім того, відповідач, у зв'язку з неналежним виконанням позивачем свого обов'язку за кредитним договором надати всю суму кредиту у встановлені терміни, не звернувся до жодного способу захисту своїх цивільних прав та інтересів, зокрема, не направив позивачу жодної претензії з цього приводу, не звернувся до МКАС при ТПП України ані з самостійним позовом, ані з зустрічним позовом про розгляд цього питання.

Отже, позовна вимога про стягнення з відповідача 140 000 євро суми кредиту є обґрунтованою та підтвердженою матеріалами справи.

8. При розгляді позовної вимоги про стягнення 13 474,52 євро відсотків за користування кредитом, Арбітражний суд виходив з наступного.

Зазначена вимога ґрунтується на положеннях кредитного договору, згідно з яким відсотки за користування кредитом фіксовані та складають 3% річних на суму кредиту, при цьому за базу береться повна кількість календарних днів у році. Відповідно до положень кредитного договору позивач нарахував 3% річних на суму 140 000 євро за період з 2 листопада 2009 р. по 15 січня 2013 р. (1 170 днів).

Тому позовна вимога про стягнення з відповідача відсотків за користування кредитом також є обґрунтованою і підлягає задоволенню у заявленій сумі.

9. Відповідач заявив про пропуск строку позовної давності, у зв'язку з цим просив відмовити у задоволенні позовних вимог.

Розглянувши заяву відповідача про пропуск строку позовної давності, Арбітражний суд взяв до уваги наступні положення.

Згідно з статтею 256 Цивільного кодексу України, позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу. Перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалась або могла довідатися про порушення свого права (частина перша статті 261 Цивільного кодексу України). Відповідно до статті 257 Цивільного кодексу України загальна позовна давність встановлюється тривалістю в три роки.

Відповідно до умов кредитного договору відповідач повинен був повернути суму кредиту до 1 листопада 2009 р. включно, дотримуючись графіка погашення. Одночасно з сумою кредиту відповідач повинен був сплатити й відсотки. З огляду на це, перебіг позовної давності щодо вимог, пов'язаних з неповерненням суми кредиту і сплатою відсотків, почався з 2 листопада 2009 року. Позивач звернувся до МКАС при ТПП України 15 січня 2013 р., тобто після спливу трьох років.

Разом з тим, відповідно до частини 1 статті 264 Цивільного кодексу України перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею боргу або іншого обов'язку.

Як вбачається з судової практики господарських судів України щодо застосування положень частини 1 статті 264 Цивільного кодексу України, зокрема пункту 23 Інформаційного листа Вищого господарського суду України від 7 квітня 2008 р. №01-8/211, діями, що свідчать про визнання боргу, можуть бути будь-які дії боржника, які свідчать, що боржник визнав себе зобов'язаною особою по відношенню до кредитора. Зокрема до дій,

які свідчать про визнання боргу, можуть відноситися: повне або часткове визнання претензії, часткове погашення самим боржником чи за його згодою іншою особою основного боргу і (або) неустойки, сплата процентів по основному боргу; прохання про відстрочку виконання. Відповідно до пункту 4.4.1. постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів» №10 від 29 травня 2013 р. до дій, що свідчать про визнання боргу або іншого обов'язку, можуть, з урахуванням конкретних обставин справи, належати, зокрема письмове прохання відстрочити сплату боргу та письмове звернення боржника до кредитора щодо гарантування сплати суми боргу тощо. При цьому, вчинення боржником дій з виконання зобов'язання вважається таким, що перериває перебіг позовної давності за умови, якщо такі дії здійснено уповноваженою на це особою, яка представляє боржника у відносинах з кредитором.

У матеріалах справи є лист від 15 січня 2010 р., підписаний головою українського фермерського господарства, в якому він просить позивача не подавати позов до суду і повідомляє його про те, що має конкретний план і наміри домовитися про заходи і строки погашення кредиту згідно з кредитним договором від 10 липня 2008 р. у сумі 140 000 євро. Крім того, в листі від 16 лютого 2010 р., також підписаному головою українського фермерського господарства, відповідач наголошував на тому, що він просить гроші, отримані від продажу насіння в сумі 123 321 гривня, вкласти у вирощування соняшника і після збору врожаю соняшника наприкінці жовтня 2010 р. всі кредитні кошти за кредитним договором будуть повернуті позивачеві.

Таким чином, Арбітражний суд вважає, що відповідач вчинив дії, що свідчать про визнання ним заборгованості за кредитним договором у сумі 140 000 євро, яку він обіцяв повернути позивачеві. Крім того, у листі від 16 лютого 2010 р. відповідач пообіцяв повернути «всі кошти» за кредитним договором. Оскільки, згідно з кредитним договором відповідач зобов'язаний не тільки повернути суму кредиту, а й сплатити відсотки за користування ним, лист від 16 лютого 2010 р. свідчить про визнання відповідачем також і суми нарахованих відсотків. Тому перебіг позовної давності щодо визнаної відповідачем суми неповернутого ним кредиту і нарахованих на нього відсотків був перерваний, а тому щодо цих вимог позовна давність на момент пред'явлення позивачем позову не сплинула.

10. Розглядаючи питання про позовну давність щодо вимоги про розірвання договору, Арбітражний суд виходив з наступного.

В обґрунтування вимоги про розірвання кредитного договору позивач послався на частину другу статті 651 Цивільного кодексу України, згідно з якою договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї з сторін у разі істотного порушення договору другою стороною. Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

Оскільки пред'явлення до суду позову про розірвання порушеного договору являє собою юрисдикційний механізм захисту порушеного права, то строки позовної давності застосовуються і до такого способу захисту права, як розірвання договору. Тому у випадках, коли закон вимагає дотримання судової процедури розірвання договору (зокрема це частина друга статті 651 Цивільного кодексу України), повинен враховуватися трирічний строк позовної давності. У випадку, коли підставою для розірвання договору є частина друга статті 651 Цивільного кодексу України, позовна давність на пред'явлення позову до суду починає свій перебіг з моменту, коли особа довідалась або могла довідатися про істотне порушення стороною договору. Оскільки таким істотним порушенням позивач вважає неповернення суми кредиту у строк до 1 листопада 2009 р. включно, перебіг строку позовної давності щодо вимоги про розірвання договору на цій підставі почався з 2 листопада 2009 року.

В силу судової практики, що склалась у господарських судах України, визнання боржником основного боргу саме по собі не є доказом визнання ним також й інших, пов'язаних з ним вимог кредитора, відтак, не може вважатися перериванням перебігу позовної давності відносно інших позовних вимог⁴. З огляду на це, вчинення відповідачем дій, що свідчать про визнання ним заборгованості за «всіма коштами», що належать до сплати за кредитним договором, і перериванням щодо цих вимог позовної давності, остання не перервалася щодо вимоги про розірвання кредитного договору. Так, у листах від 15 січня 2010 р. і від 16 лютого 2010 р. відповідач не тільки не визнавав право позивача на розірвання договору, а навпаки пропонував укласти додаткові угоди до кредитного договору. Зокрема, у листі від 15 січня 2010 р. відповідач зазначав: «Пропоную Вам погодити строки зустрічі та особисто зустрітися, щоб домовитися та підписати додаткову

⁴ Див., наприклад, пункт 4.4.1. постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів» №10 від 29 травня 2013 року.

угоду до кредитного договору та договору поставки», а в листі від 16 січня 2010 р. наголошував: «Для цього необхідно укласти додаткову угоду».

Як пояснили представники сторін, додаткова угода до кредитного договору укладена не була. Новий строк виконання зобов'язання сторони не погодили. А зазначений відповідачем у листі від 16 лютого 2010 р. строк погашення заборгованості – «наприкінці жовтня 2010 р.», не може розглядатися як перенесення строку виконання зобов'язання за кредитним договором. З огляду на це, на момент пред'явлення позову строк позовної давності щодо вимоги про розірвання договору не переривався і тому він на час звернення позивача з позовною заявою сплинув. Отже, позовна вимога про розірвання кредитного договору не підлягає задоволенню.

11. Розглядаючи вимогу про розірвання кредитного договору, Арбітражний суд констатував, що правовою підставою для розірвання кредитного договору є частина друга статті 651 Цивільного кодексу України, про що зазначалось у пункті 6 цього рішення.

Незважаючи на те, що факт неповернення суми кредиту в строк, передбачений договором, підтверджений матеріалами справи, вимога про розірвання кредитного договору не підлягає задоволенню, оскільки в силу частини четвертої статті 267 Цивільного кодексу України сплинув строк позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, що є підставою для відмови у позові.

12. Відповідно до пункту 1 розділу VI Положення про арбітражні збори і витрати (додаток до Регламенту МКАС при ТПП України) на сторону, проти якої відбулося рішення, покладаються витрати зі сплати арбітражного збору.

Оскільки позовні вимоги майнового характеру задовольняються в повному обсязі, в силу зазначених вище положень арбітражний збір у сумі 7 121,72 євро покладається на відповідача.

Так як позовна вимога немайнового характеру про розірвання кредитного договору не підлягає задоволенню, арбітражний збір у сумі 1 383, 55 євро покладається на позивача.

Враховуючи вищевикладене, Арбітражний суд стягнув з українського фермерського господарства на користь італійської компанії 140 000 євро суми кредиту, 13 474,52 євро відсотків річних, а також 7 121,72 євро арбітражного збору. У задоволенні вимоги про розірвання кредитного договору було відмовлено з покладенням арбітражного збору на позивача.